

datum: 14 januari 2022

Energieke Vrijdag 9: Vergroening – Werf 1: Laten we een boom opzetten LEKP – Q&A

1. Algemene vragen

1.1. Met betrekking tot de doelstelling “1 boom extra per Vlaming” vanaf welke maat tellen deze mee?

In het Klimaatpact staat niet direct een maat gespecificeerd, er is dus geen minimum maat op gezet. Het is wel zo dat de bomen niet in een bos mogen staan, bosbeleid behoort niet tot het klimaatpact.

Daarnaast zijn er ook nog vragen over hoe Vlaanderen de monitoring gaat aanpakken. Dat is momenteel nog niet uitgeklaard, Vlaanderen is bezig met de uitwerking daarvan.

1.2. Is er een zicht op de impact op biodiversiteit op en rond zuidelijker bomen in vergelijking met inheemse soorten?

Exoten hebben niet dezelfde biodiversiteit als inheemse soorten. Maar vb een steeneik produceert evenzeer eikels net zoals de zomereik, waar onze eekhoorns ook verzot op zijn. Zuiderse bomen bieden dus net als onze inheemse bomen ook voedsel en nestgelegenheid aan.

Sommige insecten, die een heel specifieke verhouding hebben met een bepaalde boom, zal je dan weer niet op een exoot zien, maar die insecten vind je sowieso niet of minder in de stad. Eens buiten de stedelijke context geef ik (Aalst) wel de voorkeur aan inheemse bomen.

1.3. Aan welke actoren kunnen we, als gemeente, de opmaak van een bomenplan uitbesteden?

Dat varieert van de wensen en de 'eisen' van de gemeente. Met het interne team + politiek verantwoordelijken de bomenvisietool doorlopen is stap 1. Wanneer daardoor kun je de keuzes als basis/platform doorgeven naar studiebureau's. We merken dat bedrijven/organisaties wel positief staan op de bomenvisietool. M.a.w. het is voor het studiebureau ook interessant om al een basis(document) te hebben. Op die manier kunnen ze ook doelgerichter een bomenvisie en beheerplan opstellen.

Voor voorbeelden of suggesties kan je terecht bij www.vvog.be

1.4. Moeten de nieuwe bomen volgens het lokaal energie- en klimaatpact op openbaar domein staan? Of mogen deze ook in tuinen van gezinnen en dergelijke staan?

Het is inderdaad niet noodzakelijk dat de bomen op openbaar domein staan.

1.5. Worden er door VVSG standaardbestekken ter beschikking gesteld zodat lokale besturen sneller aannemers en groenvoorzieners kunnen inschakelen indien eigen personeel niet de werkzaamheden kan uitvoeren?

Dat is momenteel nog niet voorzien, wellicht kunt u daarvoor eerder terecht bij onze collega's van VVOG. Het actieterrein van VVSG Netwerk Klimaat is door de financiering vanuit het Vlaamse Energiefonds gericht op mitigatie en niet op adaptatie.

1.6. 1 boom per inwoner is een goed initiatief, maar hoe voorkomen dat er meer bomen per inwoner verdwijnen, door het verdwijnen van bossen die zonevreemd zijn. Wij zijn op zoek naar tools om deze bomen te kunnen behouden Het heeft ons inziens geen zin om bv. 20 000 bomen aan te planten als er op private domeinen 30 000 verdwijnen. Dan hebben we nog steeds een min van 10 000 bomen. Hoewel de gemeente (in kwestie) heeft al een strenge kapreglementering heeft, dit belet niet dat er bossen in woongebied verdwijnen.

Beide hebben we nodig ifv klimaat: zowel bossen als bomen in meer bebouwde omgeving om hitte-effecten van klimaatverandering te milderen.

1.7. Wat is eigenlijk een natuurperk?

Daar is inderdaad geen definitie over opgenomen in de teksten van het klimaatpact. De filosofie is om 'klassieke' korte grasperken te vervangen door meer natuurlijke situaties: bloemenweide, vaste planten,... We gaan in de FAQ op de website van VVSG hierover binnenkort een vraag opnemen.

1.8. Welke is de meest efficiënte manier , wel soort vergroening, welke bomen moeten geplant worden om net aan de klimaatdoelstelling te voldoen. Het planten, vervoeren, onderhoud, snoeien ... is ook energievretend. Is er een lijst van de juiste aanplant, een meetbare tool om de juiste aanplantbeslissing te nemen om CO2 uitstoot te verminderen. Is grasland beter/ zijn bomen beter?

Er bestaat wellicht geen 'algemeen' antwoord op deze vraag. De juiste boom op de juiste plaats is een belangrijk gegeven, maar een concrete boomsoort kan afhankelijk van de locatie en omstandigheden elke keer anders zijn. Het pleidooi vanuit Aalst was onder andere om voor een grote diversiteit te kiezen. Wie met groen werkt, moet rekening houden met veel elementen: de bodem, bezonning, waterbeschikbaarheid,...

1.9. Tellen geveltuinen ook mee voor die 1 boom?

Er zijn in de werf vergroening 3 doelstellingen: 1 extra boom, 0,5 m haag of gevelgroen/inwoner en 1 natuurgroenperk per 1000 inwoners. Geveltuinen tellen dus mee bij de hagen en niet bij de bomen.

1.10. Wanneer de gemeente ervoor opteert om groenvoorziening bij particulieren aan te moedigen door subsidies te voorzien voor bvb voor deelname aan een groepsaankoop via regionaal landschap. Kan deze door gemeente gesubsidieerde beplanting dan meetellen voor de cijfers van het pact?

Jazeker, dat kan. Natuurlijk niet dubbel geteld met de inspanning van het regionaal landschap zelf.

1.11. Zijn er goede voorbeelden van samenwerkingen met bedrijven(terreinen) m.b.t. aanplantingen?

Zie volgende websites:

- <https://www.roeselare.be/nieuws/ruim-13-000-bomen-voor-roeselaarse-bedrijvenparken>
- <https://www.hln.be/ieper/ieper-maakt-werk-van-groenere-bedrijventerreinen-afvalintercommunale-ivvo-plant-als-eerste-bomen-en-struiken~a5be5600/>
- <https://doornoord.be/nieuws/de-bij-de-eikenpage-en-de-vlaamse-gaai-woorden-de-ambassadeurs-van-de-biodiversiteit-op-het-terrein>
- <https://omgeving.vlaanderen.be/green-deal-bedrijven-en-biodiversiteit>

1.12. Op sommige plaatsen worden bomen in de straat nogal gemakkelijk omvergereden ondanks de plaatsing van een korf er rond. Hoe kan dit best voorkomen worden?

Als bomen worden omgereden kunnen de redenen hiervoor legio zijn, bijvoorbeeld:

- Ze staan te kort tegen of tussen een manoeuvreerruimte
- De boomspiegels zijn zo klein dat ze geen auto's hinderen bij parkeren
- Ze staan op een locatie waar parkeren en/of doorgang hebben belangrijker is dan respect hebben voor de omgeving of de wagen zelf.

Een korf, paaltjes met reflectoren of hekwerkjes zijn onvoldoende om deze aanrijshade te voorkomen. Biggeruggen zijn effectief, maar hebben andere nadelen zoals hindernissen bij de onkruidbestrijding, obstakels waar voetgangers of fietsers over kunnen vallen, en last but not least: auto's die niet tijdig stoppen de nodige schade berokkenen.

Wat wel effect heeft zijn:

- Een goede (her)inrichting van de plantplaats, liefst met ruime boomspiegels met verhoogde boordstenen (een verhoogde boordsteen geeft voelbare weerstand aan voertuigen die een manoeuvre maken)
- De auto's geen toegang geven tot deze locaties.
- Bomen die kunnen uitgroeien en die door hun volume de nodige voorzichtigheid bij de bestuurders uitlokken.

Als voorbeeld: in plaats van een herhaling van 2 parkeerplaatsen met telkens daartussen een “boompje” (eerder stoepgroente of schaamgroen genaamd) kan men beter opteren om 4 of 5 parkeerplaatsen aan elkaar te laten aansluiten en daartussen een grote boomspiegel te voorzien voor een toekomstboom. Grote bomen hebben een grotere impact op ecosystemendiensten (afkoeling omgeving, opvang fijn stof, enz) dan vele kleine bomen die samen hetzelfde volume hebben.

1.13. Dient men het plantgoed in de winter te beschermen tegen strooizout?

Strooizout heeft een negatief effect op planten. De impact hangt af van de boomsoort, standplaats, grondsoort, hoeveelheid zout, enz.

Als er bomen voorzien zijn langs een weg – bijvoorbeeld een doorgangsbaan, gewestweg, enz – waarvan men weet dat ze prioritair gestrooid worden bij (mogelijke) vorst is het beter hier rekening mee te houden. Als GPS-strooien degelijk wordt uitgevoerd, kan de dosis sterk gereduceerd worden. Spatwater blijft echter een probleem. Kies soorten die minder zoutgevoelig zijn (vb iepen, elzen, populieren). Bladhoudende soorten hebben over het algemeen meer last van zout dan bladverliezende soorten. In zandgrond spoelt het zout sneller uit dan in zware grond. Hoe groter het doorwortelbaar volume hoe minder impact door het zout. Hogere of blokbeplanting in de boomspiegels kunnen een deel van het spatwater aan de rand tegenhouden. Op sommige plaatsen worden de boomspiegels van het begin tot einde van de winter afgedekt met platen die licht schuin geplaatst worden zodat het spatwater van de bomen wegvloeit. Dit is arbeidsintensief en wordt enkel toegepast op bijzondere plaatsen zoals een doorgangsbaan door het centrum. Er bestaan producten die men kan mengen met gietwater om in het voorjaar het zout in de boomspiegels (deels) te neutraliseren. Een goed gedraineerde standplaats kan ook belangrijk zijn, die zorgt ervoor dat het zout snel uitgespoeld wordt tegen de start van het groeiseizoen.

1.14. Hoe verloopt de monitoring van nieuw aangeplante bomen/struiken ihkv LEKP? Vergelijkbaar met bosteller?

De monitoring staat nog niet op punt, Agentschap Binnenlands bestuur werkt momenteel aan een monitoringstool.

1.15. - Komt het aanplanten van nieuwe bossen op openbaar domein in aanmerking ? Dan kan je het streefcijfer alleszins best halen.

- We kampen met heel veel afgestorven sparrenbossen ingevolge aantasting door de letterzetterkever. Komt bosvorming (rooien dood bos en omvorming naar gemengde loofbossen) in aanmerking, zowel op privaat als op openbaar domein?

Zoals vermeld, valt bos (= vanaf 10x10m) buiten de toepassing van het klimaatpact, dus bosvorming komt dan uiteraard ook niet in aanmerking.

1.16. Wat moet de minimum breedte van wegberm zijn om bomen te planten?

Dat hangt sterk af van de concrete situatie, elementen waarmee moet rekening gehouden worden: is het aanpalende perceel een akker of weide, is er al dan niet een gracht, welke boomsoort wordt gekozen, hangen er nog bovengrondse leidingen,... vanaf 1 tot 1,5 m lijkt ons dat mogelijk, bij akkers moet een grotere afstand aangehouden worden.

2. Vragen met betrekking tot VVOG

2.1. Moet men lid zijn van VVOG om een login te kunnen verkrijgen?

De leden van de VVOG krijgen toegang tot de tool. Er zijn ook wel wat mogelijkheden voor niet-leden, hiervoor wend je je het best naar info@vvog.info.

2.2. Kunnen intercommunales toegang krijgen tot deze tool? Of is deze tool enkel bedoeld voor lokale besturen?

Dit is eventueel, in samenspraak met de VVOG, mogelijk. Neem hiervoor contact op met de VVOG, via info@vvog.info

2.3. Kan je als schepen ook inloggen om dit te bekijken, om het mee op te volgen?

Omwille van technische redenen heeft elke gemeente slechts 1 login-account ontvangen. Uiteraard kunnen meerdere mensen met dat mailadres en wachtwoord aanmelden. Je kan hiervoor best contact opnemen met de dienst omgeving/groendienst. Als ze de login niet kunnen terugvinden, geef gerust een seintje aan Centrum Duurzaam Groen of de provincie.

2.4. De nieuwe wetgeving van het grondwettelijk hof waardoor er een 2m afstandsregel is maakt wel dat nieuwe bomen vaak onmogelijk worden op trage wegen.

VVOG is nog met dit dossier bezig, want dat is inderdaad een knelpunt in deze situatie. Zie ook: <https://www.vvog.info/nieuws/bomen-op-het-openbaar-domein-de-strijd-gaat-verder>

2.5. Voor het behouden van bomen is het soms noodzakelijk om die te (laten) beschermen. Kan een element dat is opgenomen in de inventaris van houtig erfgoed beschermd worden en wat is de procedure?

Voor het behouden van bomen etc. zijn ook enkele richtlijnen opgenomen in de bomenvisietool, bijvoorbeeld:

- Bomen mogen oud worden. Er wordt op voorhand geen kapleeftijd van een boom vastgelegd.
- Bomen in hun aftakelingsfase worden zover als mogelijk behouden omwille van hun waarde voor de biodiversiteit
- Bijzondere bomen worden in kaart gebracht en krijgen een aangepast beheer
- Bij werkzaamheden in de buurt van bomen worden bomen optimaal beschermd
- Etc.

3. Vragen voor de stad Aalst

3.1. Op basis van welke criteria worden potentieel interessante bomen geselecteerd? Baseert men zich vooral op de natuurlijke habitat van de soort?

Natuurlijke habitat speelt zeker een rol bij de keuze maar ook de morfologie van de plant. Bomen en planten met taaie bladeren zijn beter bestand tegen het hete klimaat. Bepaalde bomen hebben in een stedelijke context meer last van hittestress dan van droogtestress (droge bodem). Een stedelijk milieu is soms veel natter dan een bos waar je meer algemene verdroging krijgt. Bomen moeten zich vooral kunnen wapen tegen hittestress en dan zijn taaie, kleine en behaarde bladeren een parameter om te kiezen voor een bepaalde soort.

3.2. Ziet u mogelijkheden om het brede publiek meer te overtuigen van het nut van bomen? Er heerst namelijk het gevoel dat voor veel mensen bomen in de straat nog geïnterpreteerd worden als een soort van organische decoratie.

Heel veel mensen zien bomen als infrastructuur, waar ze niet direct het nut van inzien. Een lantaarnpaal wordt beter begrepen dan een boom.

Ik probeer de bomen wat meer aantrekkelijk te maken door voor bepaalde soorten met opvallende bloemen of vruchten te kiezen.

We zijn in Aalst ook van plan een soort botanische wandeling te maken die de bomen wat interessanter kunnen maken. Anders zijn het gewoon objecten die in de weg staan.

3.3. Kan je de Latijnse naam voor de zomereik nog even herhalen?

Quercus Robur Fastigiata Koster. Dat laatste stukje van de naam (Koster) is wel het belangrijkste want dan gaat het over de smalste variëteit. Fastigiata slaat op de opgaande kroon.

3.4. Is het Stockholmsysteem, waarbij poreuze bakken in de grond gestoken worden waar de bomen in geplant worden, ook een goed idee?

Het stockholmsysteem is zeker goed om mee te werken, en zeker beter dan alternatieven in plastic die vaak door producenten worden aangeboden. Via een dergelijk systeem heeft de boomspiegel ook de functie om water op te vangen zodat er onder de grond een waterbuffer ontstaat. Is dus zeer sterk aan te raden en bovendien geen grote meerkost.

3.5. Ben je voorstander van inheemse bomen of net de bredere diversiteit dus incl. exotische bomen aan te planten?

Tijdens de voorbije drie hete zomers zagen we bij onze inheemse bomen wel degelijk hittestress; vroeg intredende herfst en snel bladverlies, bomen die slecht afhaarden in de winter. Dat zijn we bij de Zuiderse bomen helemaal niet.

Bovendien is het ook zo dat het inheems bomenbestand heel klein is en bovendien niet altijd heel geschikt om in het straatprofiel te passen. Exoten kunnen dus zeker, maar dan liefst met een Europees profiel.

3.6. Het kappen van een dreef vraagt moed. Wat als er wel nog gezonde bomen tussen de zieke bomen staan? Als de zieke bomen gekapt worden is het geen dreef meer, maar het lijkt zo jammer om gezonde (dikke) bomen te kappen. Heeft het zin om te kiezen voor een geleidelijke kap in plaats van een kaalkap zodat het microklimaat zich kan herstellen/overgaan naar de nieuwe bomen?

In het voorbeeld dat gegeven werd was de hele laan in een minder vitale toestand en er waren ook heel grote werken gepland (oa door Aquafin), daarom werd gekozen voor een volledige kap. Maar als het gaat over een historische dreef dan is het wel beter te kiezen voor aftakeling, tot een bepaald percentage. Pas als je ziet dat het geen dreef meer is kan je kiezen voor vernieuwing. Je kan vb ook een ecologische velling doen, van een gevaarlijke boom de kruin weg doen en de stam laten staan, zo kan je het dreefeffect heel lang behouden. En de biodiversiteit behouden. Beste is geval per geval te bekijken.

4. Vragen voor Trage Wegen vzw

4.1. Er speelt nog een ander probleem: Waar is de weg juist gelegen? Daar komt dan een landmeter aan te pas, wat een kostelijke zaak is.

Als we het over rooilijnen hebben moeten we op een gegeven moment overgaan tot afpalen en dat zijn oefeningen waar een landmeterexpert aan te pas komt. De rol van de landmeter wordt in tal van domeinen steeds belangrijker en dan is het misschien beter te werken met een doorlopend contract op afroep. Meestal heb je dan betere prijzen en kan je ook sneller beroep doen op een landmeter.

4.2. Is breedte weg wat toegankelijk/berijdbaar is? Bij ons zijn er een aantal plaatsen waar landbouwers op die totale breedte berijdbaarheid

wensen (voor de steeds bredere landbouwmachines) en er net hagen en bomen zouden moeten verdwijnen.

Dit hangt af van de specifieke situatie. Er is een duidelijk juridisch verschil tussen de rijbaan en de volledige breedte tussen de rooilijnen. Het verschil tussen de breedte tussen de rooilijnen en de effectieve rijbaan kan soms groot zijn. In sommige gevallen kan het zijn dat voor de aanleg van de hagen een stuk landbouwgrond wordt teruggenomen.

Maar er is dus wel degelijk een loskoppeling tussen wat berijdbaar is en de breedte van de weg. Daar is geen onderscheid tussen een trage weg en een gewone weg.

5. Nuttige links en informatie

- Bekijk de tussenkomst van Bart Backaert over hittebestendige bomen tijdens het VRT journaal (augustus 2020) : <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/08/13/openbaar-groen-in-aalst-krijgt-klimaat-facelift/>
- <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/05/hoe-klimaatbestendig-zijn-bomen-in-vlaamse-steden-moeten-ons-r/>
- Interessant naslagwerk voor tuinen, maar evengoed voor het openbaar groen: "De juiste boom voor elke tuin." van prof. M. Hermy.
- Vito Leyssens voerde onderzoek uit naar de klimaatbestendigheid van stadsbomen in Vlaanderen, in samenwerking met o.a. meneer Backaert. De documenten kan u downloaden via volgende link <https://we.tl/t-3Rj2s54lcg>